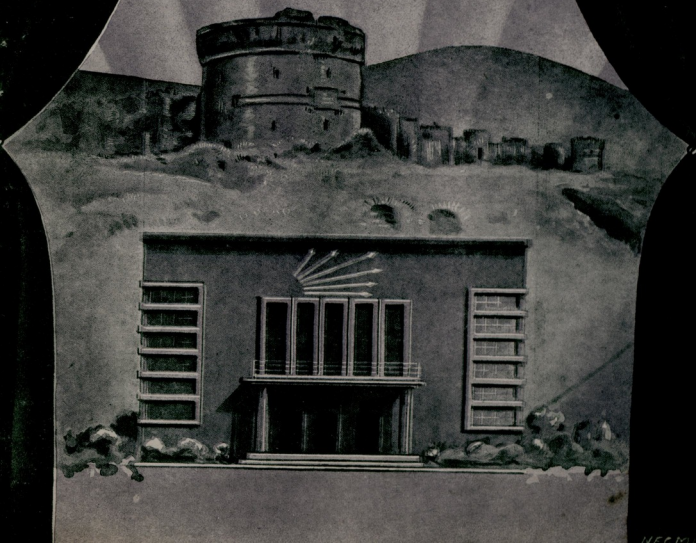

KARACADAĞ

KARACADAĞ

Diyarbakır Halkevi Tarafından ayda bir Çıkarılır

Baş Vekil ve C. H. Partisi Reis Vekili Dr. Refik Saydamın Beşinci Kurultayı Kapayış Nutku

Büyük kurultayın muhterem azası :

Partimizin beşinci büyük kurultayı ruznamesindeki meselelerin müzakeresini muvaffakiyetle bitirmiştir.

Büyük kurultayı açılma tarzı delege arkadaşlarımızın gösterdikleri ciddî ve samimî alâka, geçmiş ve gelecek yılların icraatı hakkındaki güzel düşünceleri, bilhassa arkadaşlarımızın milletimiz, memleketimiz için faydalı buldukları kanaat ve mütalealarını serbestçe ve isabetli bir tarzda izhar etmiş olmaları parti mensuplarının devlet işlerini ne kadar yakından takip ve mürakabe ettiğine de güzel bir misal teşkil etti. Bu hal milletimizin taktirini, Millî Şef'imizin iftiharını tahrik eden, parti hayatımızda olduğu kadar, millî hayatımızda da kıymetli bir hatıra olarak kalacak mes'ut bir hatıradır.

Kurultayımızın müzakerelerini yakından takip buyurmuş olan değişmez Genel Başkanımız İSMET İNÖNÜ, Müzakerelerin cereyan tarzında bilhassa vazifelerini bü-

yük bir iktidar ve kifayyetle başarmaktan hakikaten iftihar duyduklarını size arza beni memur etmişlerdir.

Aziz arkadaşlarımızın bize vermiş oldukları bu güzel misal, bütün parti teşkilatımızın vazifelerini yaparken gösterdikleri bir dikkat ve teyakkuzun canlı bir delili olmuştur.

Büyük kurultay, partimizin bütün hesaplarını inceden inceye tetkik ettikten sonra vermiş olduğu kararla parti hesaplarının muntazam ve sarfiyatın usul ve mevzuata mutabık olduğunu alakahlara bu işteki dikkat ve itinasını tebarüz ettirdi.

Köy ve mahalle kongrelerinden başlayarak, nahiye kaza ve vilayet kongrelerinin tetkikinden geçen büyük kurultayın müzakere mevzularının en mühimmini teşkil ve yurdumuzun bütün ihtiyaçlarını ihtiva eden dilek ve şikâyetler hakkında almış olduğu kararlar izhar etmiş olduğu temenniler, bütün memlekette dikkat ve alaka

celbeden parti hükümlerinin müstakbel icraatında rehber olmak mahiyetini mahfuz tutan isabetli, faydalı kararlar tecelli etmiştir.

Büyük kurultayın yeniden gözden geçirmiş olduğu parti programında, parti hükümlerine hal ve istikbalde takip edecek en isabetli yolu göstermiş oldu.

Büyük kurultayın yeni hükümler de ilave etmek [suretille kabul etmiş olduğu nizamnamemiz, partililer arasında samimiyet ve bağlılığı kuvvetlendirecek, milletimizin, teşkilatımıza karşı muhabbet ve alakasını artıracak esasları ihtiva etmektedir.

Nizamnamenin yeni hükümlerine göre teşkili karar altına alınan Meclis müstakil grubunun, millî murakabe cihazlarımızı takviye edecek ve bu bakımdan aziz milletimiz için bir teminat hazırlıyacak mahiyette olduğu kadar, Cümhuriyet hükümetine de esaslı yardımlarda bulunacağına samimiyetle inanmaktayız.

İhdas etmiş olduğunuz daimî teftiş teşkilâtının, parti ve Halkevleri faaliyetini teşvik, tanzim ve murakabe edecek müfit bir cihaz olacağına da şüphe etmemekteyiz.

Aziz arkadaşlarım :

Hal ve istikbal için en musip kararları almak, partimizin değişmez bir vafıdır. Almış olduğumuz kararlar daima büyük milletimiz, aziz vatanımız için mes'ut neticeler vermiştir.

Halkımızın bütün tabakaları, ideallerini tahakkuk ettiren unsurları, kurultaylarımızın kararlarında aramışlar ve bulmuşlardır. Beşinci büyük kurultayca alınan kararın

da aynı kıymet ve isabette olduklarında hiç şüphemiz yoktur. Her imkândan istifade ederek bunları tahakkuk ettirmenin, hükümetleriniz için millî ve mukaddes bir vazife olacağını söylemekle en büyük hazzı duyuyorum.

Partimizin mazideki ağır şartlara rağmen memleketin yükselmesi yolunda aldığı mesafeleri göz önüne getirdikçe, istikbalde de milletimize ve vatanımıza daha parlak hizmetler göreceğine büyük imanımız vardır.

Büyük milletimizin muhabbeti, Büyük Millet Meclisimizin rehberliği, Millî Şef'imizin cihandeğer yardımı ve müzaheretî bu ümit ve imanımızın en büyük teminatıdır.

Hepinizi hürmetle, muhabbetle selâmlarım.

Cümhuriyet Halk Partisinin beşinci kurultayını kapıyorum.

Diyarbakır Kitabeleri

S. Savaş

Kitabe No. 30

Besmele... tevellâ amele hazzel-burcil-müceddedi cemiihi vel-infaku aleyhi min malihî ebi-lkasim Ali bini Beysan taleben li rizaillâhi taalla ve hifzan lihazel sigiril-şerif fi devleti mevlana el-melikil-alim el-adil veliyyinniam cemâeldin behaül-islam emiril-sügur Mahmud bini Elâldı muinü emiril-müminin ve rahime Allahü men karaehu ve yerham aleyhima ve dea elhüma bil-mağfireti fi seneti semane ve hamsine ve hamsemie.

Bu kitabe yeni şehre doğru açılan iki kapının garbındaki üstüvanî burcun şimal yüzünde küfi bir yazı ile yazılmıştır. Yazı ve burç Beysan oğlu kasımın babası Ali tarafından Mahmut beyin zamanı idaresinde yapılmıştır.

Kitabe No. 31

Alâ hayrihi (bir kelime okunamadı) (2) (Burada bir kelime bozulmuştur) hazel-burci vel-biracillezi binaihi (Bena lehu de okunabiliyor) el-mevla el-sahib el-adil kemaleddin şerefül-islâm vel-müslimin ebül-kasım Ali bini Beysan min-nasiri emiril-müminin fi seneti hamse ve sittine ve hamsemie

ferahimellahü men yarham aleyhi.

Bu kitabe şehrin cenubundaki (Mardin kapıdan itibaren yedinci burcun üzerinde) siyah taşlarda küfi olarak yazılmıştır. Burç küçük bir şeydir. Menşuridir. Kitabe beysan oğlu Aliye mahsustur.

Kitabe No. 32

Besmele... Ma emere biamelihî mevlâna el-emir el-isfehşalar el-ececell el-seyyid el-kebir el-müeyyed el-muzaffer el-mücahit el-alim el-adil cemal-el... (Burada bir iki kelime temamilen silinmiş olduğundan okunamıyor. Bu hizadan bir kaç taş dahi düşmüş. Kitabeyi ikmal eden diğer parçası yoktur.)

Kitabe Yeni Kapıdaki yüksek burcun cenup yüzündedir. Yazıları çok aşınmış olduğundan büyük müşkülâtlarla okunabiliyor. Bu kitabe Beysan oğlu Aliye ait olduğu isfehşelâr kelimesinden istidlâl olunabilir.

Kitabe No. 33

Kale minaresi kitabeleri

Allahu yuhibbanihî (böyle okunuyor). (birinci harfi ile noktaları vazih değil) ebil-kasım Ali bini beysan rahimellahü men yerham aleyhi

(terham gibi de okunabiliyor)
ve zalike fi seneti... (okunamıyor
buzuktur) hamsine ve hamsemie.

Bu kitabe kale minaresinin şark
yüzünde ve birinci kemerin altın-
da bulunmaktadır. Bir satır halin-
de okunur. Kitabe Beysan oğlu
Kasımın babası Ali ye aittir. Yazı
beyaz taşlar üzerine iptidai bir
nesih ile yazılmıştır.

Kitabe No. 34

(... Silik) Allah azze (yahut
an gibide okunuyor.....) (burada
bir kaç harf dökülmüş), ha ve
hüve Ebülkasım Ali bini Beysan
rah.-mehüllah.

Bu kitabe de minarenin cenup
yüzünde camiin damına açılan ka-
pının üstünde iptidai bir nesihle
yazılmıştır. Ebil-kasım bini beysa-
na aittir.

Kitabe No. 35

Ya ilâhelhalki kün ni'mel-veli-
yyi-lkemalel-din ebilkasım Ali ve
kema şade binae meşedin fardi
anhü binnebiyyilmürseli.

Bu kitabe kale camiinin şark
penceresi üzerinde bir satırlık ve
dört misralı bir manzumeden iba-
rettir. Bu kitabe Ebil-kasım Ali
bini Beysana aittirki Kale caminin
ve Halit bini Velidin oğlu Süley-
manın meşhedini (Turbesini)
yaptırdığına işaret eder.

Terceme

Kitabe No. 30

Besmele.. Bu mubarek kalenin
muhafazası ve rizayi ilâhiyi talep
maksadile masrafı kendine ait
olmak üzere, Beysan oğlu Ali
(Ebülkasım) bu burcun hepsini
yeniden yaptırmak işini üzerine
aldı. Bu iş emirilmüminin muini,
kale kumandanı, islâmın gökçek-
liği, dinin güzelliği, veliyyi niam,
âdil, âlim, padişah efendimiz
ilâldı oğlu Mahmudun zamanı
devletinde (onlara mağfaret ile
dua edene ve rahmet okuyana
allah rahmet etsin) 558 sene-
sinde cereyan etti.

Kitabe No. 31

Emirülmümininin yardımcılar-
ından, Beysan oğlu Ali (Ebülka-
sım) müslümanların ve islâmın
şerefi, dinin kemali, âdil, sahip
efendi, yaptırdığı burçlar gibi
bu burcu da hayri üzerine (iki
kelime düştüğü için okunamadı)
565 senesinde.. kendisine rahmet
okuyana allah rahmet etsin)
(kitabeden, eksikliği itibarile bu
meal çıkabiliyor).

Kitabe No. 32

Besmele.. Dinin cemali, âdil,
âlim, mücahid, muzaffer, müeyyed,
büyük ulu efendi, ser asker
emir efendimiz yapılmasına
emretti [Kitabe eksiktir].

Kitabe No. 33

Allah... [okunamayan kısım]
Beysan oğlu Ali [kasımın babası]
ona rahmet okuyana allah
rahmet etsin. Bu iş 55 sene-
sinde cereyan etti. (Tarih tamam
okunamıyor).

Kitabe No. 34

Allah... ve oda Beysan oğlu
[Ebülkasım] dır. Allah rahmet
etsin.

Kitabe No. 35

Ey halkın ilâhı, Ebilkasım ali
Kemaledin için veliyyi nimet
ol. [iyi bir veli] Nasilki bu

meşhedin binasını teşyid etti.
Nebiyi mürsel hürmetine sen de
kendisinden razı ol.

S. Savcı

Tenkit

Kitabe No. 30, 31, 33, 34, 35
Amidada yoktur. 33 No.lı sonucu-
su Ulucami minaresinin yukarısın-
dadır. 32 numaralı kitabeyi doğru
kaydetmiştir. Bu sonucu hakkında-
ki düşünceleri iyidir.

K. Baykal

Diyarbakırlı Bilginler ve Ozanlar

— Geçen Şaydan Devam —

Şaban Kâmi ve oğlu Hayali

A. Ş. Kavut

Kâminin eserleri arasında arapça olarak yazdığı kasidei kamisa da tetkike değer bir etüttür. Arap şairlerinden [İmam Busiri] nin [Kasidei bürüdiye]-sine nazire olarak yazılan bu kaside 201 beyittir. Kasideden bir parçayı tercüme ederek okuyucularına sunmayı faydalı gördüm. (1)

kasidei kamisadan

*Ya azili kemle hayte kalbi münhacilen
Da'ni bi hâli fe inne sem'a fissamemi
Zikrül habibi kefa fişşevki ma'zireten
Ya laimen uzreti intedri lemtelümi
Ve keyfe yakbetü nushan men ahebbelehu
Kattahefil aşkı efna cisme hürrememi
Fîl hubbi nushuke lemtezher menafıahu
Bihi alimna velem nahdeç illa hikemi
İnni tahammeltü mushesşeybi muttehimen
Lâkin nekü eş se'u cidden minettüheimi
Subbet aleyye amaül hubbi muğteimen
Kezehri faslu rebigin banebil ekümi
El hubbi zevkun vela tüdra hakikatühü
Vel aşku şevkun beda nurun minel isami
İnni marizün minel vüddi müfarakaten
Yaleyte ş'ri fehel fi tıbbi min veremi
Zerni devai kefa dalibi edviyetin
Ve keyfe ya'rifü nabzi camülül hikemi.*

Tercemesi

Ey aşk yolunda beni taşıyıp

(1) Mecmuamızın basıldığı Diyarbakır Matbaasında eski arap harfleri bulunmadığından arapça parçayı yeni harflerle yazarken bazı hatalar oldu. Özür dilerim.

eden cahil! Daha ne vakta kadar kalbimi inciteceksin. Beni kendi halime bırak. Çünkü kulağımda senin sedanı işitecek kabiliyet yoktur.

Ben mazeretimi ancak o sevgilimin ismini zikretmekle söyleyebilirim. Eğer onun güzelliğindeki cazibeyi sen de bilmiş olsaydın asla bana tan etmiş olmayacaktın. Böyle emsalsiz bir güzeli seven için nasihat kabul etmek mümkünmüdür ?

Ah. Onun aşkının verdiği heyecanla vücudum çürüdü, harap oldu. Senin beni sevgiden men etmekteki bu nasihatın büsbütün faidesizdir. Biz onu biliyoruz diyerek aşk denizine dalıyoruz. Ve hiç bir hekime de ihtiyacımız yoktur — eğer bilmiş olsalar — bu nasihatlar bana en ağır töhmetlerden daha güç geliyor.

Ben sevgi uğrunda bana isabet eden bu iptilâyı ilkbaharda açılan goncalar gibi bir ganimet telakki ediyorum.

Aşk, hakikatı bilinmeyen bir

zevkten ve sevgi ismet nurundan
peyda olan bir şüleden ibarettir.

Bu gün mihnet beni ayrılık
ateşile yakarak hastaladı. Acaba
ilmi tıb bir veremden daha beter
olan bu hastalığı tedaviye muk-
tedirdir ? Benî halime bırak.
Benim marazım benim için en
şifa verici bir ilaçtır.

Hikmet parmakları benim
nabzımı yoklamakla içimdeki
derdin ne olduğunu teşhis
edemez. (2).

Şaban kâmi [1893] senesinde
vefat etmiştir. Edebiyat tarihçileri
için incelemeye değer bir eser
olan divanından bir gazel
almakla iktifa edeceğim.

kâmiden

Gazel

*Nevbahar eyyamıdır geldi zamanı bülbülün
Tazeden taze açılmıştır zebanı bülbülün
Sanma şebnem güllere tabu teravet bahşeder
Besler ancak gülşeni eşi revanı bülbülün.
Mevsimi faslı rebî' oldukça aşku şevhile
Gülsitan şehrinde dir hep dasitanı bülbülün
Hunu aşku nuş edip inkârına varmı mecal
Gonca ağzında dururken çeşmi kanı bülbülün
Şulei ahım düşünce (kâmi) şahu güllere
Serteser ateşle doldu aşıyanı bülbülün.*

Hayali

Şaban kâminin oğludur. 1266
(M. 1849) senesinde şehrimizde
doğdu. babasından ve diğer
bazı hocalardan hususi ders

(2) Terâümede yardımlarını esirgemiyen
Abdülkadir Dirîöze teşekkür etmeyi bir
ödev bilirim..

aldı. 1293 (M. 1876) yılında
rûsumat nezareti evrakı sahiha
müdürlüğüne tayin olundu. Arap-
ça ve Acemce de biliyordu.
Şairliği kadar hattatlığı ile de
tanınmıştır. Ali Emiri diyorki :
"Şiiri ve inşası gayet selis ve
tabiatı irticale malik ve seridir.
bazı müşavere esnasında başkaları
bir beytin tanzimile uğraşmakta
iken kendileri bir gazel ikmal
ederler. Hurufi heca üze tertibi
divan etmiştir."

23 Şaban 1304 (M. 1887)
tarihinde vefat etti. Vefatı için
o zaman Diyarbakırda Ceza
mahkemesi reisi olan A. rahman
Nacim adlı bir zat şu tarihi
söylemiştir..

*Eyledin haylı tahayyül ole mi ey ehli hal
Hadisin her ferdini gördüm hayal ender hayal
Söyledim (Nacim) Hayalı eyledikte üti hal
Oldu tarihi vefatı : ha hayalı ha hayal*

Divanı matbu değildir. Aşağıda-
ki gazel onundur.

Hayaliden :

Gazel

*Gülleri şermende eyler renği ruhsarın senin
Öğredir serve edalar nazı refstarın senin
Terki gülşen etti hasretle hezwan reşkten
Gördüler nadide rengin hüsnü refstarın senin
Nazı istiğna yüzünden cevredersin dembedem
Ah bilseydüm nedir gönülümde efkârın senin
Düşmeni candır helakuyi zamandır ale mi
Kırdı geçti gamzei hunrizi gaddarın senin
Alma dil aşûftenin badı hazanı ahımı
Şevki kim ta solmasın gülşemde ezharın senin
Can verüp aldın meta'i vaslı yarı ey gönül
Uygun aldı suki aşkında bu bazarın senin
Peyrev ol raif efendiye (Hayalı) nazımda
Şairan tahsin ede gördükte refstarın senin*

Seyfeddini Amidi

Devrinin önemli bilginlerinden olan seyfeddin 551 (M. 1155) senesinde Diyarbakırda doğdu. Daha çocuk denecek yaşta iken Bağdada nakil ettiler. Seyfeddin orada bütün ilimleri öğrendi. bir aralık Şama, sonra Mısır'a gitti. Orada çok kalmadan tekrar Şama döndü. Hicri 631 (M. 1234) senesi sefer ayının üçüncü günü vefat etti.

Seyfeddin bir çok medreselerde hocalık etmiş değerli bir öğretmen, muhtelif ilimlere ait yirmi kadar eser yazmış tanınmış bir bilgindir. Bu eserler arasında bilhassa şunlar zikre şayandır :

1 — Ebkârül efkâr. 2 — Me-naihül kerâih. 3 — Rümuzul kümuz

4 — Dekaikül hakaik. 5 — Lib-abül elbab.

Cafer

Diyarbakırlı bu bilginin hayatı hakkında malumatımız pek azdır. 559 (M. 1163) senesinde doğdu. Ahmet adlı bir zatin oğludur. Bağdada gidip orada Fıkıh ve Hadis tahsil etmiş ve 604 (M. 1207) tarihinde Kadı olmuştur. Kamusül Alâmda bazı eserlerinin olduğu yazılıyorsa da malumumuz değildir. 608 (m. 1211) yılında vefat etti.

— SONU VAR —

A. Ş. K.

ATALAR SÖZÜ

(Geçen Sayıdan Devam)

A. Ş. Kavut

Ne yazık ki Folklor derleyicilerine yardımcı birer rehber olarak neşre-dilen bu eserlerin sayısı pek mahduttur. Bunlar arasında tesbite değer an-cak bir kaç eser vardır.

- 1 — Halk bilgisi toplayıcılarına rehber (Halk bilgisi derneği—928
- 2 — Halk bilgisi klavuzu : Hamid Zübeyir Ankara—1932
- 3 — Folklor : (Fransızca) A. Van Gennep (tercümesi Ülkü dergisin-den çıkmaktadır.)
- 4 — Folklor , Halk edebiyatı ve edebiyat münasebetlerine dair mekale-ler : Pertev Boratav İnsan dergisi Sayı—2-8

Bunlardan başka bazı halkevi mecmualarında bu hususta bazı makaleler daha çıkmıştır.

Halkiyat alanında en çok alakayı çeken ve derlenen Ata sözleridir. Ben Diyarbakırda söylenen Ata sözlerinden bir kaçını yazmakla iktifa edeceğim.

Ata Sözleri

- 1 — Aç bırakma hırsız olur, çok söyletme yüzsüz olur.
- 2 — Akacak kan damarda durmaz.
- 3 — Alläh zengine mal verir , fakire çocuk.
- 4 — Açma kutuyu , söyletme kötüyü .
- 5 — Arsız neden arlanır, çulda geysel sallanır.
- 6 — Ana baba taht yapar , baht yapmaz.
- 7 — Akçanın gittiğine bakma işin bittğine bak.
- 8 — Akçası ucuz olanın kendisi kıymetli olur.
- 9 — Alçak eşeğe her kes biner.
- 10 — Alçakta yatma sel alır, Yüksekte yatma yel alır.
- 11 — Borca şarap için iki defa sarhoş olur.
- 12 — Büyük döker , küçük dövşirir.
- 13 — Bir sözden bin söz çıkar.
- 14 — Bin sözü bir söz keser.

- 15 — Baba mirası yanan mum gibidir.
- 16 — Balcının var bal tası , Oduncunun baltası.
- 17 — Büyük hikmetler küçük sözlerde olur.
- 18 — Dönede bir aşıkın devranıdır.
- 19 — Ekmek yoktur yemeğe atla çıkar gezmeğe.
- 20 — El atına binen, tez olur.
- 21 — Fakir dost çabuk unutulur.
- 22 — Fazla aş, ya karın ağrıtır ya baş.
- 23 — Gezen tilki oturan aslandan yegindir.
- 24 — Gülün kadrini bilen bülbüldür.
- 25 — Herkesin ipi ile kuyuya inilmez.
- 26 -- Horozu çok köyün sabahı tez olur.
- 27 — Hanım yapsa kaza, Hizmetçi yapsa ceza.
- 28 — İyi at yemini artırır.
- 29 — İhtiyarlık naçar iştir, Gençlik uçan bir kuştur.
- 30 — Kurt kocalınca köpeklere maskara olur.
- 31 — Kısas boy uzun boyun hayranıdır.
- 32 — Karda gezenin izi belli olur.
- 33 — Keçi can derdinde kasap yağ derdinde.
- 34 — Kala kala kal oldum, Herkese misal oldum.
- 35 — Meyvalı ağaca taş atan çok ulur.
- 36 — Ne yavuz asıl, Ne yavaşı ol asıl.
- 37 — Ölü aslana tavşan bile hücum eder.
- 38 — Öğüdü ver alana, kulağında kalana.
- 39 — Sinek pekmezciyi tanır.
- 40 — Sözün yalanı olmaz, yanışı olur.
- 41 — Su her şeyi temizler, yüz karasını değil
- 42 — Ucda yat ortada bulun.
- 43 — Üzüm çöpünden meyhane kurulmaz.
- 44 — Veren eli her kes öper.
- 45 — Varındır, dünya alem yarındır, Yokundur, külhan dibi yolundur.
- 46 — Yoldan kal yoldaştan kalma.
- 47 — Yapı taşı yerde kalmaz.
- 48 — Yazın başı pişenin, kışın aşı pişer.
- 49 — Zenginle aşık atılmaz.
- 50 — Zengin mah, züğürtün çenesini yorar.

SONU VAR

A. Ş. Kavut

Diyarbakırın Ekonomik hayatına Toplu Bir Bakış

Seyfi Alpan

Diyarbakır, Ziraat, Sınai, Ticari bakımdan büyük inkişaf hamleleri göstermektedir. Diyarbakır Vilâyeti bölgesinde nüfusun %75 köylü ve çiftçi, %10 san'atkâr ve serbest meslek erbabı ve %15 tüccardır. Ziraat edilmeyen geniş yereler (Araziler - çiftlikler) toprağı olmyan bilhassa muhacir köylüye verilmiş ve bu sebeple köylü toprak sahibi olmuştur. Bu gün Diyarbakırda toprak sürümü, tohum işi ve ziraat nakliye işleri tekâmüle doğru yol almıştır. Köylüye pulluk dağıtılarak ve diğer ziraat aletleri getirilerek ziraatin terakisine çalışılmaktadır. Diyarbakırın en mühim ziraat mahsulatı buğday, arpa, pirinç, akdarı'dır.. Ziraat bankasının buğday mübaayaası memleketimizin her tarafında olduğu gibi Diyarbakırda da buğday ziraatinin ilerlemesindeki esaslı amillerden biri olmuştur. Diyarbakırda yukarda söylediğim hububatlardan başka nohut, mercimek,.. gibi hububat ekilmektedir. Burada senayie ait mahsullattan pamuk ekildiği gibi tütün ziraatini de yapmak için

çalışılmaktadır. Diğer taraftan Diyarbakır civarında yetiştirilen yaş sebze ihtiyacın mühim kısmını gidermekte isede hariçten de (Adana, Mersin...) gelmektedir. Meyva ağaçlarından bilhassa Şeftali, Dut, Ceviz.. Ağaçları görülmektedir. Diyarbakırın civarında meşe ormanlarını görürüz. Meşe ağaçlarının arasında Pelit ve kenarlarında da söğüt ağaçları bulunur. Diyarbakırın büyük karpuzları ve kavunları meşhurdur.

Diyarbakır, koyun ve keçi gibi küçük baş hayvanat iti arile verim noktasından oldukça ehemmiyetli bir mevkie maliktir. Diyarbakırın koyunları, Ak Karmandır. Eteri o kadar maktul değildir. İstifa usulu ile islahları yapılmaktadır.

Koyunların istifa usulüne ve besleniş tarzlarına itina edilerek islahları temin edilmiş olacaktır. Diyarbakır vilâyetindeki keçiler, kıl keçileridir. Bunlarında istifasına ve besleniş tarzlarına ehemmiyet verilmek icap eder. Diyarbakırdaki sığırlar, Kara

şığırdır. Bu kara sığırlar et, süt, çift sürme bakımından teferrüt etmiş bir ırk, değildir. Bu kara sığırlarında islahı lâzımdır. Burada iyi cins atlar yetiştirmek için çalışılmaktadır. Hayvanlara arız olan hastalıklarla esası surette meşgul olunmaktadır. Diyarbakır yerinde (arazisinde) bakır ve az miktarda demir madeni bulunmaktadır.

SINAI VAZİYET : Diyarbakırda senayi inkişafı 1927 senesinden sonra Cümhuriyet hükümetimizin kat'i himayesile başlar. Diyarbakırda gördüğümüz sinai faaliyeti şöyle sıralayabiliriz :

1 — Diyarbakır Belediyesine ait su ve müeharrik elektrik santrali vardır. Bu santralin muharrik kuvveti 1200 beygir kuvvetindedir.

2 — Yeni un ve çeltik fabrikası. muharrik kuvveti 75 beygir kuvvetinde olup 24 saatte 8 ton istihsalat ve imalat yapar.

3 — Pirinççi oğulları Un fabrikası : Muharrik kuvveti 55 beygir kuvvetinde olup 24 saatte 10 ton istihsal ve imalat yapar.

4 — İnhisarlar idaresine ait Soma ve rakı fabrikası vardır. Bu fabrikanın muharrik kuvveti 34 beygir kuvvetindedir. Senede ortalama olarak 72000 kilo Soma ve 150000 Kg. rakı yapar.

5 — Tahir Direkçi ve Hüseyin

Uluğ İpek dokuma tezgâhları vardır. Diyarbakır Türkiyemizin mühim böcekçilik ve ipekçilik bölgesindedir. 1930 yılında açılan İpek böcekçilik istasyonu memleketimize böcekçilikten anlayan bir çok elemanlar yetiştirmektedir. Kozalardan çıkarılan ipeklerle el tezgâhlarında mantın denilen ipeklî ve sırmalı kumaşlar dokunmaktadır.

6 — Üç doğrama ve hızar fabrikası bulunmaktadır. Bunlardan başka makineleşmiş atölyelerde vardır.

7 — Tuğla ve kiremit fabrikası : Muharrik kuvveti 40 beygirlik dizel motordur 24 saatte 1000 tuğla ve kiremit yapar. Diyarbakır bakırcılık, demircilik, kuyumculuk, san'atları itibarilede ileridir.

Hulâsa olarak diyebilirizki Diyarbakırda senayi inkişafı Cümhuriyet devrinin yapıcı ve yaratıcı kudreti ile olmuştur.

YOLLAR : Diyarbakırda gördüğümüz başlıca yollar şunlardır.

- 1 — Diyarbakır Silvan yolu
- 2 — » Mardin yolu
- 2 — » Elâzığ yolu
- 4 — » Urfa yolu
- 5 — » Bismil yolu
- 6 — » Lice, Silvan, iltisak yolu
- 7 — » Kulp yolu
- 8 — Ergani Çermik yolu

9 — Ergani Eğil yolu

10— Diyarbakır Eğil yolu

11— Hani Darahini yolu

12— Kulp Muş yolu. Açılmaya yeni başlanmıştır. İstasyonla, Urfa kapısı arasında 1027 metre uzunluğunda ve 37 metre genişliğinde bir pareke bulvarı yapılmıştır. Dağ kapısı ile nafia dairesi arasında iki tarafı ağaçlı tenezüh yolu yapılmıştır. Ergani ve istasyon arasında 4. Km. uzunluğunda yeni bir şosa yapılmıştır. Bunlardan başka izzet paşa kapısından Hindi baba kapısına ve ordan surun iç kısmını takip ederek urfa kapısına kadar turistik bir yol yapılmak istenmektedir. Diyarbakırdan geçen büyük yollarda şunlardır.

1 — Sivas — Malatya — Diyarbakır yolu.

2 — Fevzipaşa — Gaziantep — Urfa — Diyarbakır — Ahlat yollarıdır.

Söylediğim bu yollar şehrin ticari hayatı üzerinde büyük rol oynamaktadırlar. Netice olarak diyebilirizki Cumhuriyetten evvel Diyarbakırda esaslı bir yol yoktu. Diyarbakır — Elazığ ve Diyarbakır — Mardin şosaları evvelce açılmışsada tamir görmedikleri için harap bir vaziyete gelmişti. Cumhuriyet idaresinden sonra Diyarbakırın civar vilâyetlerle kazalar arasındaki esaslı

yolları yapılmıştır.

TİCARET : Diyarbakır cenup şarki anadolumuzun bir ticaret merkezi olup Mersin, İstanbul, izmir gibi mühim ticaret şehirlerimizle ticarî münasabette bulunduğundan ticarî kıymeti gittikçe artmaktadır. Demir yolunun Diyarbakırdan geçmesi iktisadi vaziyetini yükseltmiştir.

Diyarbakırdaki ticari faaliyet nüfus kesafetile beraber göze çarpmaktadır. Mamafih henüz burada da zirai vaziyet bir çok şehirlerimizde olduğu gibi senayi hayatından ileridir. Diyarbakır cenup şarki Anadolumuzun umumiyetle hububat, yün, deri... gibi hasılatının pazar yeridir. Diyarbakırın yaptığı ihracatın %70 ni zirai mahsul teşkil etmektedir. 1937 senesine göre buğday (8 milyon kilo) arpa (4250000 kilo) nohut (850000 kilo) piriç (800000 kilo) Akdarı (700000 kilo) Bulgur (150000 kilo) mercimek (125000 kilo) gibi hububat ile kuru üzüm, ceviz, ceviz içi, iç badem, gibi kuru meyvalarla, Pamuk, mazi, Kitre gibi nebati mahsulat ve koyun, keçi, sığır gibi hayvanlarla, sade yağ, sığır derisi, keçi derisi bağrısak gibi hayvani mahsulat ihracatında bulunur.

Diyarbakırın ithalatına gelince: Mamul madde ve eşya ile iptidai maddeler, küçük ve büyük baş hayvan ve hayvani mahsulat

kuru sebze, kuru ve yaş meyva ithal etmektedir. Bunlardan başka Tuz , sabun , kuru fasulye, mazi, kuru ũzũm, badem, zeytin danesi ve yağı, portakal, şeker, çay, kahve, sığır, bağırsak, tuhafiye ve manifatura madeni mevad ve eşya kimyevi maddeler

ithal etmektedir.

Buraya kadar vermiş olduğum izahattan anlaşılacağı veçhile Diyarbakır ekonomik bakımından da ehemmiyetli bir şehrimizdir.

Lise coğrafya oğretmeni

S. Alpan

Güllerde „Külleme” ve Çaresi

H. Yardımcı

Ötedenberi gül ve çiçek merkaklısı olan Diyarbakır halkı bu son yıllarda hususile Gül çeşitlerinin çoğalmasına çok önem vermiştir. Vilâyet merkezinde bir çok yerlerde büyük bir emekle vücuda getirildiği görülen güllükler şehir halkının gül ve çiçekliğe olan meftunyetinin bariz bir delilidir. Şehrin en fakir halk tabakalarında bile tabiatın müstesna bir zerafet ve letafetile yarattığı bu güzel nebatlara, cazibeli mahluklara karşı büyük bir aşk bedii bir zevk uyanmıştır. Fakat maalesef bunların bakım ve tedavisi husundaki lakeytlik ve bilgisizlik yüzünden vilayette mevcut gül nevelerine "Külleme" denilen Tüfeyli bir hastalık arız olmuş ve kudretin güzellik timsali olan bu nazik mahlukların bedii manzaralarını latif kokularını bozmuştur. Bu vaziyet, meraklı halkın şevk ve şetaretini manevi cesaretini de kırmıştır. Bir evde aile kucağında hasta yatan genç bir delikanlının hastalığı o aile için ne kadar elim ve hazin ise halkın zevk ve neşesini şairane hissiyatını tahrike vesile

olan bu güzel canlı mahlukların bu feci vaziyeti, bunları yetiştiren ve bu hususta haylı emek sarfeden çiçekler için de okadar yeis averdir. Hoş koku ve manzaralarile Bülbülleri, Şairleri çoşturan ruhlara, kalplere büyük bir inşirah veren güllerin goncalarını, nazik bünyelerini bozan bu hastalığa karşı vaktında vaki bir tedbir alınmazsa Beşere denen ince kabuk tabakasının derinliklerine kadar nüfuz ederek ince boru gibi uzanıp dalanan bu hastalık mantarının Miselyumları güllerin yaprak, Domurcuk, ve genç filizlerini az bir müddet içinde istila eder. Ve yiyeceklerini beşerenin canlı hücrelerinden alup fidanları kuvvetsiz bir halde bırakırlar. Bu vaziyet karşısında gül fidanlarının müstevli aksamı beyaz bir zarla örtülür. Ve ak ciğerleri mesabesinde olan yaprakları buruşur. Domureuklar cılızlaşır. Goncalar da inkişaf edmiyecek bir hale gelir. Oidyum nevinden olan bu mantarın husule getirdiği hastalık bağlardaki küllemenin hemen hemen aynıdır. Mantarın sporları yani tohumları muvafık şerait altında

(10 — 12) santigratta intişar eder. Ve derece (20) santigrata çıkıp hava da ratıp olursa hastalık sur'atla ilerler ve az bir müddet zarfında gllklerdeki bütün fidanları istil eder. aynı zamanda bu mübarek fidanların büyümesine, yaprakların teneffsne, ve Goncaların açılmasına mani olur. Bu hal bir kaç sene devam ederse fidanlar kmilen mahvolur.

Rzgrların taşıdığı bu hastalık mantarının sporları ve yahut Miselyum parçaları ve hastalıklı bir fidandan alınan aşı kalemleri hastalığın sirayetinde en mühim amillerdir.

are

Hastalık görünür görünmez 10 — 15 gün aralıkla hasta fidanların hemen her tarafına toz kükürt serpmek ve bunu 3—4 defa tekrarlamak lazımdır.

ubuk halindeki kükürtten elde edilen tozun tesiri yoktur. Bu hususta kullanılacak kükürt ise ticarete toz halinde satılan kükürt çiçeği namile maruf olan toz kükürt olmalıdır. Buda bulunmazsa aşağıdaki tertiplerden birinin tatbiki zaruridir.

Birinci Tertip

Sulfur de potas mahlulu :
Sıcak su 1 kilo
Sulfur de potas 5 gram
Glisirin 10 gram

İkinci Tertip

Permangnat de potas mahlulu
Su 1 kilo
Permangnat de potas 1,5 gram

nc Tertip

Oksijenli su mahlulu :
Su 1 kilo
Oksijenli su 100 gram

Bunlar her eczanede bulunur. Tedariki kolay ve ucuzdur. Oksijenli suyun kapalı şişelerde serin ve karanlık yerlerde, Sulfur de Potasın da kapalı ve kuru bir kapta muhafazası lâzımdır. Aksi takdirde hassaları değ şir. Bunlardan oksijenli su tertibi külleme üzerinde anı bir tesir yaparsa da gllerde Pas hastalığı mevcutsa bunun artmasına sebebiyet verdiğinden bu cihetten istimali mahzurludur.

H. yardımcı

Dut ve Dutçuluk

S. Özbek

Geçen yazımızda memleketimizin Ziraî ve ekonomik bakımından pek büyük bir mevki tutan böcekçilik dutçuluk ve dolayisile memleketimizde esefle karşılanabilecek olan ihmalcılıklar hakkında bir tarihçe ile beraber ve bu münasebetle de, her yerde olduğu gibi bilhassa Diyarbakırımızda da dut bahçelerine karşı yapılan fena muameleler tesirile dut ve dutçuluk adındaki bir kitabın neşrine lüzum gördüm. Tamamlanmış ve satlığa çıkarılmış olan bu kitabe, görülen ihtiyaç üzerine, "Karacadağ" mecmuasında da tefrika halinde yazılmasına karar verdim. Sayın yurttaşlarımla bu yazılardan istifade ettiklerini gördüğüm dakikada kendimi bahtiyar adedirim. Bu yüzden bu günkü mevzumuz : (dut, dutçuluk, dutların enva'ı) üzerinde olacaktır.

« Dut ve Dutçuluk »

İpek böcekçiliğinin yedinci kısmını teşkil eden dut, inciriye fasilesine mensup ısırgan, kenevir, inci kabilesinin dutiye familyasına ait bir ağaçtır.

Çiçekleri bir cinslidir. Yani her çiçeği yalnız ya dişi veyahut erkek olur. Asla iki cinsi bir yerde bulunmaz. Erkek çiçeği dört etaminli ve dört kesecikli yapraklardan müteşekkel bir kese ile çevrilip tüveyçleri yoktur. İşte bu erkek aza uzunca bir sap üzerine dikilerek sümbüle denilen bir başak vücuda getirir.. Bu başak sarımtırak rengele ağaç üzerinde kolaylıkla görülür.

Dişi azaya gelince : Bu da aynı suretle dört ke'si yapraklarla çevrilmiş ve bir mebizden (yumurtacak) müteşekildir.

Telkihten sonra dişi çiçek, (UTME) denilen dolgun, etli küçük bir meyvaya döner. İşbu meyvanın ortasında kirli sarı renkte bir tohum bulunur. İşte bunun hepsine birden, şu yediğimiz, dut denir. Bazı cinslerde erkek ve dişi azalar aynı ağaç üzerinde bulunur. Bunlara « vahidülmesken » ayrı ayrı ağaçlarda olanlarada « sünayülmesken » yani bir meskenli, iki meskenli denir. Ekseriya budamaya tabi tutulmamış dutlarda dişi aza büyümeyüp akim kalır ve yalnız

erkek âza neşvünüma bulur. Bundandırki bu gibi ağaçların evelâ erkek başakları meydanda gelip (15) gün sonra yapraklanma başlar. Muntazam budanmış ağaçlarda ise gerek yapraklanma ve gerek çiçeklenme aynı zamanda vukua gelir. Eğer dutlar ipek böceği besleme noktai nazarından yetiştirilmeyipte meyvası için yetiştirilecek ise o vakit dişi âzalı olanlarını aşlamak lazımdır.

« Dutların Envai »

Dutlar alelumum üçe ayrılırlar. Beyaz, kara ve kırmızı dutlardır.

1 — Beyaz dut : İpek böceği beslemek noktai nazarından yaprağı bol, neşvü neması fazla olan bir nevidir. Beyaz dutun menşei Çin olup 13 üncü asırda avrupalara ithal edilmiştir. Dut ağacı oldukça dayanıklı ve toprak hususunda okadar müşkül perest değildir.

Hemen diyebilirizki ratip topraklar köklerde bir takım mantarların neşvü nemasını çoğalttığından bu gibi mahaller dutluk tesisine müsait değildir. Dut ekilecek topraklar umumiyetle orta kıvamda yani ince köklerin kolaylıkla nüfuzunu temin edecek derecede hafif kumsal olmalıdır. Dutlar soğuk ve kuraklığa karşı oldukça dayanıklı bir ağaçtır. sıfırın altından 25 santigrat derecede soğuk-

lara mütehammildir. Cenup memleketlerde yetiştiği kadar şimal memleketlerde de yetişebilir.

2 — Kara dut : avrupalara beyaz dut ithal edilmeden evvel teammüm etmiş bir nevidir. Kara dutun büyümesi yavaş ve ağır yaprakları umumiyetle yürek şeklinde, yenilen kısmı sert oldukça alt sathı tüylü, sapı kısırdır. Böcekler kara dutu okadar sevmezler. bu nevi gerek bizde ve gerekse avrupalarda meyvaları için ekilir.

3 — Kırmızı dut : Amerikaya mahsus bir cinstir. 25 metreye kadar yükselir. Yaprakları sert olup ipek böceklerine iyi gelmez.

— Beyaz dutun evsafi umumiyesi : Beyaz dut ipek böceği beslemek noktai nazarından en faydalıdır. Umumiyetle yaprakları halli, ince, mücella ve tüysüz, üstü parlak yeşil alt sath kenarları dişli ve hafifce girintili ve çıkıntılıdır. dalları ince uzun tüysüz sürgünleri kuvvetli parlak, az veya çok esmerimtrak renktedir. Çiçekleri sünayülmesken veya vehidülmeskendir. Erkek sümbüllüleri uzun bir başak gibi dişi azası ise uzunca beyzi ve ufak bir sapa malik ve yaprağı koltuğundadır meyva beyzi-yüşşekil umumiyetle penbe beyazdır.

— Beyaz dut neveleri : yapraklarının inceliği, dallarının doğruluğu

vaktinden evvel kemale gelmesine temayüz eder. Fransada taamüm eden neveleri şunlardır : Yabani dut, siyah, gülpenbe, kolambast, mareti, lah, filipin, moltikol tatarı neveleridir.

— Yabani dut : tohum ile yetişir, yaprakları küçük narın az veya çok girintili, çıkıntılı, dalları pek sık olduğundan heyeti mecmuası bir çatı manzarasındadır. Birinci yaştan üçüncü yaşa kadar böcekleri beslemek için en birinci gıdadır. Böcekler uykudan çıktıklarında bunlarla sık ve fakat az verilmek şartile beslenmelidir. Erken yaprak açması böceklerin flaşeri hastalığını tevlid eden boğucu sıcaklardan evvel yetişmesine hizmet eder.

— Siyah ve kırmızı dut : Diğerinin aynidir sürgünleri kuvvetli dalları ince, uzun, yaprakları dişli damarı fazla görünür iki üç senelikken gevde ve dalları esmer kestane rengindedir. siyah dut daha kuvvetli yerden bitip yetişmesi daha muntazamdır. Dördüncü seneden sonra dutluk tesisine daha elverişli bir hale gelir. Kırmızı dutsa müşkilatla tutar. Kökü dik ve az kolları havidir. tohumlarile töretilir.

Kara dut daıma kırmızı duta tercih olunur

— Gülpenbe yapraklı dut : Bu cinsin yaprakları, ince, parlak ve kalbidir. İpek böceği beslemek noktai nazarından birinci

Sınıfı teşkil eder. Yapraklar ufak bir hareketle dallarından ayrılır. Tazeligini uzun müddet muhafaza eder ve taşınmaya iyi tahammül eder. Ağaç üzerindeki sürgünleri gayet muntazam şekil ve manzaraca gül yapraklarını andırır. Bu nevi, daha ziyade hafif, kabili nufuz topraklarda yetiştirilir ratip topraklarda ise, kaba ve gayet sulu ve hazmi az bir yaprak elde edilir. Meyvaları gül kırmızı veya menekşe rengindedir.

DUTLARIN İKLİMİ — : Yukarıda bilmünasebe söylendiği gibi, dut nevi, kavi ve sovuklara pek mukavim bir ağaçtır. Bütün iklimlerde yetişir. Mamafii iyi bir mahsul olmak noktai nazarından kendine mahsus daha müsait bir iklimi vardır. Dut ağaçları için tahsis edilecek mahallenevi harareti vasatısı 13,5 tan aşağı düşmiyen ve yeni sürgünleri son bahar soğuklarına karşı dayanabilecek derecede ve cenup tarafa müteveccih olmalıdır.

DUT BAHÇELERİNİN TOPRAĞI: Dut ağacı için en müsait toprak kabili nufuz olandır. Alçak ve bataklık yerler dut iklimine müsait değildir.

— SONU VAR —

S. Özbek

F I R T I N A

(2)

Tony Revillon'dan çeviren : Mahmut Gündüz

İhtiyar Normandiyalı kadın gene mutat dolaşmasına koyuldu. Kollarını çaprazlamış, dişleri gıcır diyor, her zamanki gibi, odanın bir ucundan öbür ucuna didip geliyor ve her gidip gelişinde de önüne tesadüf eden eşyayı yokluyor, gözden geçiriyordu.. ondakika böylece geçti. Annette gelmedi. Rüzgâr, şiddetini bir kat daha artıtmış, kendisinden başka işitilen yok.

Birden bire Madam Baudoin'in nazarları bir noktada sabitleşti ; gözleri, odanın bir köşesindeki küçük çocuk karyolasına takılmıştı. Bu evlerde, bütün eşyalar olduğu gibi yerli yerinde, muhafaza edilir, saklanırdı. Bu karyola çocuğunundu. O çocuğu ki şimdi denizde dalgaların pencesinde idi. Zaten bir saatten beri kimi düşünüyordu ? Bu anda fikrinde 25 yaşında balıkçı olan, evlenmesine şiddetle itiraz ettiği, karşı gelmek istediği zaman, Siz bilirsiniz diyen ve hemen evlenen sert, haşin, heybetli Louisyi canlandırdı.

Burada aklına gelenler onun çocukluğuna aitti.. Çocuğunun ke-

ten gibi bukleli saçlarını, gamzeli yanaklarını, mavi gözlerini görür gibi oluyor ve ilk bağırma larını kahkahalarını, hele o mini mini ellerini öpüşlerini, beşiği başında onun için beslediği emelleri, kurduğu hülyaları hatırlıyordu.

CauX memleketinin zengin ve fakat inatçı, sert, haşin kimsesi olmak ? beyhude bir şey olmalı böyle bir hal insanı taş olsa bile harekete getirir, yumuşatırdı.

Bu Annette geri dönmez oldu artık ; kadın, mantosunu çividen alarak, bu sefer kendisi dışarı fırladı.. Tam sokağı döneceği sırada bir gurup insan, yolunu kesmişti. Bunlar, elbiseleri sırsıklam olmuş, çizmeleri dizlerine kadar berbat bir halde ve yüzleri kanlı iki üç balıkçı ihata ediyordı.

Madam Baudoin, durarak sert bir sesle geldiler mi? diye sordu. Orada bulunanlardan biri bir göz işaretile diğerlerine danıştıktan sonra evet mukabelesinde bulunmuştu, Kadın, yoluna devamla hazırlanırken gurutpan ayrılan bir

denizci arkasından koştı.

— Madam Baudoin, Madam Baudoin peki öyleyse nereye gidiyorsunuz ?

— Oraya! Kadın parmağı ile denizi gösteriyordu. Denizci, kadını mantosundan tutup gitmesine mani olmağa çalışarak, durdurdu.

— Bundan size ne, sizin neyinize gerek, hava iyi değildir, mademki biz geri gelebildik, sizde evinize dönünüz olmaz mı ? dedi. Kadın gemicinin gözleri içine dik dik bakarak, hepiniz mi döndünüz ?

— Fakat !.. şüphesiz ?

— Yemin edermisin? Bu sözlerine denizci itidalını kaybeder gibi oldu. ne söyleyeceğimi şaşırmıştı.

— Vallahi.. sahile çıkamayanlar rıhtıma veyahutta Fe'campa varmış olacaklardır, kim ne bilir ?

Kadın, denizciden kurtulup yoluna devam etmek istediye de gemici bu seferde kendisini alı koydu. Bu sırada Annette, sokağı meyus bir çehre ile çıkıyordu, hanımını görmüş ve hayır hayır madam oraya gitmeyiniz diye bağırmıştı. Dul kadını, büyük bir titreme sardı esmer yüzü mosmor kesildi, gözleri kapandı ve düşmek için hizmetçisine dayandı.

— Bu benim hatam: kabahatimdir, kabahat bende diye tekrar ediyor ve hırsından dişlerini gıcırdatıyordu. kendisini yakındaki bir eve götürmek istediler, fakat şid-

detle reddetti.

Annette onları görmek istiyor demmişti. Bu nasıl bir şey, ne gibi bir mucize eseri idi ? Kadın kendisini topladı, hizmetçisi ile Louis Baudoin'ın evine doğru yola koyuldular. Annette, kapının tokmağını vurdu, açılan kapıdan içeri girdiler.

**

İçerisi balıkçı evlerinden farksızdı. Mavi perdelerle çevrilen büyük bir yatağın ayak ucunda iki buçuk yatak, bir beşik ile ayrılmıştı. Sonsuz bir temizlik, deniz işçilerine mahsus mütevazı eşyalar evi süsüyorlardı. Genç kadın en küçük çocuğunu kucağına oturtmuş, diğer iki yavrusuda annelerinin endişeden solan yüzüne şaşkın şaşkın bakıyorlardı. Dışarı çıkamadığından tanıdıklarını koca-sından haber getirmeğe göndermişti. Zoraki nefes alıyor, göz yaşlarını tutamıyarak oğlunu başına basıyordu. Kayın valdesinin girdiğini gördü.

— Madam: diye inliyerek ayağa kalkmak istedi. Dul kadın gelinine doğru gitti ve cevap verdi.

— Kızım.. neden sonra iki çocuğu kolları arasına aldı, başına basıp odada dolaşmağa başladı. Çocukları öpüyordu, bu hali bir hıçkırık gürültüsü takip etti.

Küçük zavallılar !.. acaba siz biliyor musunuz ? Allahım ! Anne-

tte yerinde kendi kendini yumrukluyordu. Manzaranın acılığı ona da tesir etmişti.

Birden sokakta bir takım bağrıışmalar işitildi, sevinç meserret bağrıışmaları..

*
**

Kapı tekrar açıldı , bir grup akraba ve dostun arasında heybetli Louis kapının eşğinde dikildi .

İşte, işte ! bir anda bütün ev halkı her kes ayakta idi. Genç kadın , kocasına doğru , çocuklar babalarına doğru koştular.

Yalnız Madam Baudoin bir heykel gibi yerinde sessiz ve hareketsiz duruyordu.

Balıkçı onu gördü , şapkasını çıkardı ve - Anneciğim diyerek ilerledi. Kadın daha evvel kollarını uzatmıştı....

SON

M. Gündüz

Bu Ay içinde Evimizde Olup Bitenler

Halkevi Polinikliği

Evimiz sosyal yardım komitesi memleketin sıhhi ihtiyaçlarını göz önüne alarak 15 Hazirandan itibaren şehrin merkezi noktasında bir dispanser açmıştır. Dispanser şimdilik on mütehasşis doktor tarafından idare edilmektedir. Fakir ve yoksul yurdaşları için büyük bir noksanlığı karşılayan dispanser her gün saat 10 — 11 ve 16 — 17 de olmak üzere sabah ve akşam hastalara açık bulundurulmaktadır.

Mahkúmlara Okuma

Yazma Kursu

Halkevimiz Halk dershaneleri ve kurslar komitesi tarafından Diyarbakır hapishanesindeki mahkúmlara okuma yazma öğretmek için bir kurs açılmıştır.

Kursa 200 den fazla mahpus devam etmektedir. Ayrıca bunların kalem, defter, kâğıt gibi ihtiyaçları da temin edilmiş ve sıra masa gibi diğer Gereçlerde Halkevimiz tarafından hazırlanmıştır.

Türkçe ve yurtbilgisi Müsabakası

Evimiz köycülük kolu tarafından her yıl tertip edilen köylüler arasındaki yurt bilgisi ve türkçe

müsabakası bu yıl da 2 haziran 939 tarihinde yapılmıştır. Sayın Valimiz Dr. Mithat Altıokun huzur ile yapılan bu müsabakaya ait imtihanlarda türkçeden muvafak olan mermer köylü Reşit Kayaya bir öküz, Abdullah askara bir inek, yurt bilgisinden kazanan telalo köylü Ahmet Avşara bir öküz, Kadı köylü Hasana bir tosun, Telalo köylü Hamit çebebiye bir koç, yusuf Orduya bir koyun mükâfat verilmiştir. Diğer muvafak olan on dört kişiye kalem defter gibi mükâfatlar tevzi edilmiştir.

Çiçek Sergisi

Diyarbakırda salon ve bahçe çiçekçiliğini teşvik maksadile Evimiz müze ve sergi kolu tarafından 11 Haziran 939 da bir çiçek sergisi açılmıştır. Üç gün devam eden bu sergiye şehirn maruf çiçekçileri iştirak etmiş ve 7900 kişi sergimi-zi gezmıştır.

Konser

Evimiz Ar koluun muntazaman tertip ettiği konserlerden yeni çalışma yılının ilk konseri 12 Haziran 939 pazartesi günü verilmiştir. Konseri 1159 yurdaş dinlemiştir.

Diyarbakır Hakkında Yapılan Etüdlr

K. Baykal

Meryem Sarayın altındaki bir yoldan Dağ kapısı dışına kaçmış. Bu arada meşhur bir yahudi keşişinin dehaleti ve yahudilerin itaatları oradakileri islam yapmakla meşgulken bir taraftan da Muaz ibni cebel Cebire kalesine yollandı, Ahalisi hemen müslüman olmuş Numan ibni makrini Egil kalesine merkezde bir miktar asker bırakarak (müslüman dininin öğretilmesi için) İyaz kendisi de Haniye varmış. Sulh ile fethedilmiş. O sırada Cudi dağı ile Zül'karnezn ahalisi gelmiş müslüman olmuşlar. Sonra Atak üzerine gidilmiş. Bu sarp sırt üzerinde bulunan kalenin (1) dibinde İyaz kalmış, Hâlit Merhef delaletile dağ semtinden kaleye girmiş fakat iş güc olmuş. Dahili muharebenin şiddetini ve vaziyetin fenalığını hissederek İyaz kalkan askerle beraber sarp yerden yürümüş ve içeri girmiş. Atak kalesi sahibi (batis bin Selimus) civar köyler halkını çağırarak İyaz kaleyi tamamen zaptettikten sonra Miyafarkine gidilmiş, ora müslümanları tarafından karşılanmış.

(1) Bu gün bu kalenin yalnız temelleri var, üstünde birkaç türbe mevcut, kalenin ilerisinde Ak kilise namında büyük bir kilise bulunmaktadır fakat harap. Kalenin dibinde Mardin artıklarından Melik Salihin yaptırdığı çok kıymetli, süslü bir minare vardır.

201 inci sahifaya kadar Diyarbakır ahvali bu suretle yazılmış. Sonra Hasankef zabtına gidildiği izahediliyor. Kale sahibinin adı Talun bin Keyfadır. Bunun için bunun elindeki kalelerin hepsine birden Hasankef) adı verilmiş olduğu yazılı. Bu kaleden sonra Bitlis, Muş havalisini islam yapmağa çalışmışlar. Bu hususlar 216 inci sahifeye kadar yazıldıktan sonra Sad ibni ebi Vekasa yardımcı gidilmiş ondan sonraki fssullarda Irak seferleri kısmına geçilmiştir.

Kitabın 82 inci sahifesinde (Bu fakir Pür taksir Hicretin 1144 salinde ilâha tevekkül ve istiabe bariye tevessül birle bu kitabın tercemesine şüru edip) 81 inci sahifede (Muhammed bin Müstaffel-amidi el-şehir biçerkezzade... İşbu kitap müstetapki tevarihi Mısır ve Diyarbekir ve Irakiye dirki Ebu Abdullah Muhammed bin Ömerül-vakidi R. H. arabi lugatla telif..) 216 inci sağ sahifede (sonra gelen ezçada Sadin ahvali ve Irakın fethi beyan olunur.

K. BAYKAL

İmtiyaz sahibi : Diyarbakır Halkevi
Umum Neşriyatı idare eden
Avukat Ağâh Arman

Diyarbakır Basımevinde basılmıştır